

[Proč je důležité znáti Gabriela aneb Vzpomínka na Gabriela Gössela \[1\]](#)

Autor:

- [Šír, Filip](#) [2]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 3/4](#) [3]

Rubrika:

- [Osobnosti](#) [4]

Klíčová slova:

- [Gössel, Gabriel](#) [5], [nekrology](#) [6]

Dne 2. dubna 2020 zemřel Gabriel Gössel, významný sběratel gramofonových desek a znalec počátků českého zvukového průmyslu, který se zapsal i do historie českého knihovnictví. Jak k tomu došlo, kdo vlastně Gabriel Gössel byl a co vzešlo z jeho spolupráce s knihovníky, to vše přibližuje Filip Šír.

Pan Šelak edukuje a pomáhá

Když jsem se v roce 2011 nastoupil do oddělení digitalizace v [Městské knihovně v Praze](#) [7], dostal jsem za úkol zachránit staré gramofonové desky z konce 50. let 20. století. Začal jsem průzkumem, kde se co v České republice nachází a kdo se tady starým deskám vlastně věnuje. A stále znovu jsem narážel na jedno a totéž jméno: Gabriel Gössel. Toužil jsem se s ním setkat, ale skoro každá instituce, která vlastnila gramofonové desky nebo s nimi měla co do činění, mě od setkání s ním odrazovala: „Pan Gössel ti nic neřekne, ten s muzei a knihovnami nespolupracuje.“ To mě ale nemohlo zastavit.

V roce 2012 jsme se konečně potkali na konferenci. Dodnes si pamatuji, jak jsem před něj předstoupil v tričku s nápisem Vinyl Forever. „Máte to špatně, pane kolego. Měl byste tam mít šelakové desky navždy,“ řekl suše. Kdyby tak tušil, že já tehdy pomalu ani nevěděl, co to šelak je! Ale dobrá, kontakt byl navázán, vizitka předána. Teď už našemu osobnímu setkání nestálo nic v cestě. Jenže pan Gössel jako by se vypařil. Moje e-maily zůstávaly bez reakce. Měsíc, dva. Když jsem jej pak náhodou potkal v Jungmannově ulici poblíž sídla Supraphonu, odhodlal jsem se k telefonátu. Podařilo se. První osobní schůzka byla domluvena. Až teprve mnohem později jsem pochopil, proč mi neodpovídal. Byl jsem na jeho spam listu.

Po několika setkáních hned začátkem roku 2013 jsme si společně ujasnili, že tu není žádná instituce, která by se snažila o záchranu zvukového kulturního dědictví nebo se alespoň systematicky zabývala péčí o zvukové nosiče. Byli jen jednotlivci – a v první řadě právě Gabriel Gössel. Naše cesty se už nerozešly a téma záchrany zvukové historie českých zemí se mi díky němu stalo na následující roky osudem. Snažil jsem se ho prosazovat na všech svých působištích. Po Městské knihovně v Praze to byla Moravská zemská knihovna a nakonec Národní muzeum. Vždy s panem Gösselem po boku.

Nicméně tu byl ještě další problém. Nebylo moc na co navazovat. Česká republika neznala v tomto

směru svou vlastní historii, alespoň ne tu gramofonovou do znárodnění v roce 1946. Neexistovala žádná publikace, která by komplexně mapovala první československé firmy ESTA a Ultraphon či historii zvukového průmyslu v českých zemích. První cíl byl proto jasný. Pan Gössel jakožto znalec přijal roli mentora, rádce a především autora. Já jsem se pasoval do role žáka, mediátora, hybné síly, „buldozeru“ (jak mě někdy současní kolegové nazývají).

Od té doby uplynulo společných sedm let. Od projektu o první československé firmě ESTA přes anglicky psanou publikaci o historii zvukového průmyslu v českých zemích až po knihu [Krajané za Velkou louží](#) [8]. Od schůzek, telefonátů, e-mailů, konzultací, vzdělávacích akcí po republice, komentářů k projektům a odborným textům, přes naše cesty po Evropě, až k textům o projektech týkajících se Voskovce a Wericha, průkopníků zvukového průmyslu v českých zemích, a k prvním áriím Rusalky nebo etnickým nahrávkám pro krajaný v USA.

Sedm let. Vysoká škola? Spíše dvě. To, co jsem měl tu čest získávat od pana Gössela, bylo a je neocenitelné. Zůstal oficiálně nedoceněn, ale nakonec alespoň pochopen. Pochopil jsem já a moji nejbližší kolegové. Záchrana zvukového kulturního dědictví je pro nás důležitá a budeme o ni usilovat a snažit se tak splácet dluh. Laťka je nastavena vysoko. Jak by řekl pan Gössel: „To vám tedy děkuji, pane kolego.“ Já děkuji ze srdce vám, pane Gössele!

[9]
Filip Šír s Gabrielem Göselem

Kdo byl Gabriel Gössel

Gabriel Gössel (17. listopadu 1943 – 2. dubna 2020), významný sběratel gramofonových desek a znalec počátků českého zvukového průmyslu, byl původním povoláním chemik. Na konci 60. let 20. století začal studovat Vysokou školu chemicko-technologickou. V této době pracoval v papírenském závodě. Kvůli problémům se Státní bezpečností vysokoškolská studia nedokončil. Do počátku 80. let pracoval jako technik. Od této doby měl svobodné povolání a věnoval se překladům technických textů. Později začal překládat také beletrii, do češtiny převedl například některé prózy Stephena Kinga, *Srdce je osamělý lovec* od Carson McCullersové, Orwellovu *Farmu zvířat* nebo jeho *Hold Katalánsku*. Orwellovu *Farmu zvířat* vydal po srpnové okupaci 1968 také jako samizdat.

Gabriel Gössel projevil odvahu a morální statečnost bránit se proti bezpráví v srpnu 1968 při obraně budovy Československého rozhlasu. V pozdějších letech se zapojil do samizdatové činnosti, kde spolupracoval s okruhem lidí kolem Václava Havla. Zde se podílel na vydávání samizdatové edice Expedice. Po Havlově zatčení a věznění od konce 70. let byli hlavními redaktory Jan Lopatka a Ivan Havel, v redakčním kruhu pracoval mimo jiné Zdeněk Urbánek, Martin Palouš, Josef Danisz a právě Gabriel Gössel, který se vzhledem ke svému oficiálnímu zaměstnání v papírně staral také o vazbu těchto publikací.

Se sbíráním gramodesek, gramofonů, fonografů a fonografických válečků začal již v 70. letech. Později se specializoval zejména na český repertoár a na historii tuzemského zvukového průmyslu. Shromáždil rozsáhlou sbírku šelakových gramodesek s historicky zajímavými nahrávkami. Svě znalosti a vědomosti si ovšem nechtěl nechávat pouze pro sebe. Proto se věnoval osvětové

a publikační činnosti, kdy spolupracoval s českými muzei a dalšími zájmovými spolky. Spolupracoval také se známým hudebníkem Ondřejem Havelkou, se kterým ho pojila slabost pro prvorepublikovou populární hudbu.

[10]

Gabriel Gössel (1943–2020)

Vazba na české knihovnictví

V roce 2013 začala spolupráce s Filipem Šírem, jemuž byl mentorem a inspirátorem, na první ucelené publikaci mapující historii prvního ryze českého, resp. Československého gramofonového vydavatelství ESTA. Kniha vyšla v roce 2014 pod názvem [Český katalog nahrávek gramofonové firmy Esta 1930–1946](#) [11] a nabízí i kompletní diskografický seznam všech komerčně vydaných českých nahrávek firmy ESTA i grafická díla v podobě etiket, plakátů či portrétů autorů. Jde o první dílo svého druhu v České republice.

V dalším roce spolupracoval se skupinou odborníků na textu [Návrh koncepce pro uchování, digitalizaci a zpřístupňování zvukových záznamů v České republice](#) [12], který se stal důležitým dokumentem pro Implementaci státní kulturní politiky, a podílel se na tvorbě popularizačních prezentací pro české knihovny, kde také osobně přednášel právě o historii zvuku a o českých etiketách.

O rok později s Filipem Šírem vypracoval anglicky psanou publikaci [Recorded Sound in Czech Lands, 1900–1946](#) [13], která je prvním komplexním příspěvkem k mapování historie zvukového průmyslu v českých zemích, resp. Československé republiky. Důkazem kvality tohoto díla je i jeho významné ocenění [2017 Certificate of Merit Award of Excellence in Historical Recorded Sound Research](#) [14] od amerického [Sdružení pro sbírky zvukových nahrávek](#) [15] (Association of Recorded Sound Collections, ARSC) v kategorii obecná témata vztahující se k nahrávkám (General Recording Topics).

Následně pod hlavičkou Národního muzea vydal publikaci [Gramatika etiket gramofonových desek](#) [16], která slouží především pracovníkům paměťových institucí a pomáhá jim při popisu porozumět základním identifikačním znakům gramodesek, jako jsou matriční, objednávací a katalogová čísla.

Oba autoři vydali v roce 2018 také anglicko-českou publikaci [Bohemia on Records: Early Czech Sound Recordings in the United States](#) [8]. Ta představuje první ucelenější pohled na doposud nezkoumaný fenomén zvukových nahrávek, které v první polovině 20. století produkovaly americké gramofonové firmy pro početnou – a tehdy neustále se rozšiřující – komunitu českých imigrantů v USA.

Spolupráce obou autorů vyústila v poslední výjimečné obrazové dílo [Sto plus jedna etiketa: nahrávky na gramodeskách z éry mechanického záznamu zvuku 1900–1926](#) [17], které bylo v roce 2019 vydáno Národním muzeem a které přináší fotografie a popis etiket gramofonových desek z éry mechanického záznamu zvuku, tedy z let 1900–1926.

V posledních letech pracoval Gabriel Gössel v rámci projektu [Nový fonograf: naslouchejme zvuku historie](#) [18] také na rekonstrukci generálního katalogu nahrávek českých umělců na fonoválečcích a gramodeskách různých výrobců z let 1900–1946.

Fotografie poskytl Filip Šír z Národního muzea.

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34/proc-je-dulezite-znati-gabriela-aneb-vzpominka>

Odkazy

[1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34/proc-je-dulezite-znati-gabriela-aneb-vzpominka>

[2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/sir-filip>

[3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34>

[4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/osobnosti>

- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/gossel-gabriel>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/nekrology>
- [7] <https://www.mlp.cz/>
- [8] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=003021913&local_base=CNB
- [9] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/778/sir1.jpg>
- [10] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/778/sir2.jpg>
- [11] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=002652084&local_base=CNB
- [12] https://docs.google.com/document/d/1JmPKX_5eF18p47Z0VSubexoCVV-I9opuqwKKfpHN75l/edit#heading=h.4erskj2do03w
- [13] <https://archive.org/details/recordedsoundinczechlands>
- [14] <https://www.arsc-audio.org/awards/awards2017.html>
- [15] <http://www.arsc-audio.org/>
- [16] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=002859815&local_base=CNB
- [17] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=003148586&local_base=CNB
- [18] <https://novyfonograf.cz/>